

La Selva: tradició investigadora i premis

Hi ha una idea que plana sempre damunt la Selva en l'àmbit de la vida cultural i científica: la idea d'un cert ensopiment. Començar recordant-la té riscos, però hom ha de fer-ho sempre a *sensu contrario*: el que ens proposem és de desmentir-la. Amb tota seguretat, l'afirmació que hi hagi hagut una manca de tradició erudita a la comarca és radicalment incerta. Es tracta d'una selva –si se'ns permet l'expressió–, però no pas d'un desert. Pot ser intrincada i dispersa, però no pas buida.

Sí que cal admetre, és de tota evidència, un dèficit de visió global, general, de comarca sencera, això sí, d'acord amb el caràcter i la tipologia d'aquesta comarca històrica, escapçada per les divisions administratives i convertida en un fragment de territori inconnex i sense centre clar. Però en cap cas no es poden menystenir les múltiples iniciatives que, en diverses poblacions de la comarca, han tingut vida i han estat productives: tant activitats de promoció i difusió (institucions, publicacions...) com d'estímul (premis). Rastrear les línies que encara avui s'insinuen o són efectives pel que fa a la recerca porta a configurar una trajectòria considerable d'interès i de resultats que val la pena, com a mínim, de consignar.

Narcís Figueras Capdevila
Josep M. T. Grau Pujol

Un primer antecedent que cal tenir present, pel que fa a la recerca estimulada pels premis en el nostre àmbit territorial (com també, i encara més, podria dir-se de les altres comarques) són els *Certámenes de la Asociación Literaria de Gerona*, als quals es presentaren diverses vegades treballs de recerca referits a la Selva. En són exemples qualificats –que s'editaren– l'estudi d'Enric Claudi Girbal Tossa, *Noticias sobre la historia, tradiciones y costumbres de esta villa y su término* (premiat el 1883 i publicat el 1884) o el del mateix autor *El castillo de Bruñola* (guardonat el 1884 i editat el 1885), o bé encara el de Manuel Urgellés Hostalrich, *Memòries de la guerra de la Independència* (Barcelona, 1888), que havia obtingut el guardó el 1887. Es tracta, doncs, d'un precedent remot que confirma, d'una banda, l'atractiu exercit per certs indrets emblemàtics de la comarca i, de l'altra, l'incentiu que el premi significa per a l'investigador, en el marc del fenomen general dels certàmens literaris i jocs florals.

Ja als anys trenta, hom té constàn-

cia que el Grup Farners de la Federació de Joves Cristians de Catalunya convocà un Certamen Literari (Santa Coloma de Farners, 1933) que incloïa, entre altres, un premi dotat pel rector Mn. Rabassa a un treball sobre la cèlebre tradició del Pelegrí de Tossa. L'estudi guardonat, obra de Mn. Josep Soler de Morell, beneficiat de Tossa, s'edità a Vic el 1935 amb el títol *El Pelegrí de Tossa o Vot del poble de Tossa*. En el jurat qualificador hi apareixen l'hebraïsta Josep Ma. Millàs Vallicrosa, fill de la població, i l'advocat Joan Mon Pascual, els quals retrobarem més endavant com a guardonats en altres premis a la ciutat.

També a Santa Coloma de Farners el 1904 i el 1922 s'havien convocat Jocs Florals, dels quals malauradament només es té notícia sense testimoni documental. És previsible que incorporessin, com dèiem més amunt i com era habitual de fer, apartats de temàtica històrica.

Un espai rellevant en aquesta panoràmica cronològica l'ocupa el *Certamen Histórico* convocat el 1949 amb motiu de la celebració, prevista per a l'any següent, del Mil·lenari de Santa Coloma. La Junta del Mil·lenari hi va preveure quatre apartats. El que es referia a *Historia de Santa Coloma de Farners y su comarca* fou guanyat pel Dr. Millàs

Vallicrosa i Mn. Rabassa, el rectoc local, amb l'obra d'identíc títol que publicà la mateixa Junta el 1951. Val a dir que resta encara la sola obra de consulta de caire general sobre la població; el treball mereix respecte avui, si hom té present les mancances de tipus documental amb què s'hagué d'enfrontar. El segon apartat, *Estudio de las personalidades columbenses ilustres*, fou declarat desert. Un tercer premi a un *Estudio histórico-arqueológico del castillo de Farnés* anà a parar al mateix Millàs. I finalment el darrer premi, en l'apartat de *Monografía sobre los antiguos linajes de Farnés*, fou atorgat a Antoni M. Aragó per un treball que ha restat inèdit. Hi hagué també dues mencions honorífiques. Coincidint amb el Mil·lenari, se celebraren també uns Jocs Florals en què fou premiat en l'apartat d'assaig un treball jurídic-religiós de Joan Mon Pascual.

D'altra banda, a la darrereria dels anys cinquanta, l'Ajuntament instituí el *Premio Ciudad de Santa Coloma de Farners* amb l'objectiu de «premiar trabajos sobre materias literarias, técnicas, culturales, jurídicas o de otra cualquier materia de interés». L'episodi és força sorprenent, si hom es pren la molèstia de comprovar qui va ser guardonat en les diverses edicions de què es té constància (1957-1965). Es presentà sempre un sol treball de temàtica jurídica realitzat pel jutge de Primera Instància i Instrucció destinat a la ciutat, Francisco Soto Nieto. Un jurat format per regidors premià estudis sobre arrendaments, benefici de pobresa, drets successoris, traspassos de locals, etc, que posteriorment eren publicats. L'Ajuntament complementava així els ingressos del funcionari, considerats insuficients.

Sense sortir de la capital de la Selva, l'Ajuntament volgué honorar l'any 1986 la figura de Salvador Espriu, casualment nascut a Santa Coloma,

instituint un premi que porta el seu nom. La convocatòria és variable i dirigida cada any a aspectes diversos. Fins avui ha premiat obres poètiques, teatrals, narratives i també d'assaig. En aquest darrer capítol, el que ara ens interessa, ha estat atorgat a Josep Nava-

rró Santaaulàlia (1989), Ma. Rosa Delor Muns (1990), Joan Prats Sobrepera i Ma. Isabel Pijoan Picas (dos accèssits, 1991) per respectius estudis de crítica o història literària, centrats en Espriu o no. Per bé que la institució que convoca el premi no en preveu l'edició, la major part dels treballs guardonats han estat publicats per editorials convencionals, cosa que en part en confirma la validesa, bé que l'Ajuntament col·labora en l'edició.

Pel que fa al camp més estricte de la recerca i amb un abast territorial més general, l'absència d'estímul generats a la mateixa comarca –si n'exceptuem el Premi Recull d'Assaig (1966-1977) i el Josep Ametller d'Assaig que el substituï i ha arribat fins avui (1)– ha estat una realitat permanent durant un període molt dilatat i no ha estat fins molt recentment, els anys 90, que han aparegut iniciatives autòctones d'aquesta naturalesa. Mentre, però, la recerca no s'havia pas aturat, ans al contrari, diverses aportacions ben significatives van tenir lloc i molts autors, selvatans o de fora que s'interessaven per aspectes de la comarca, van ser atrets per convocatòries de premis de recerca d'àmbit general i de característiques diverses. Esmentem-ne, a tall d'exemple, els següents: *El medi i la vida al Montseny*, de Salvador Llobet (Premi Menéndez y Pelayo, del CSIC, 1945; publicat el 1947 i el 1990 en català); *El paisatge vegetal de dues comarques naturals: la Selva i la Plana de Vic*, d'Oriol de Bolòs (V Premi Massot i Palmés, 1957; editat per l'IEC el 1959); *La comarca de la Selva*, de Salvador Ginesta (Premi Catalònia, 1972); *Una parròquia catalana del segle XVIII a través de la seva consuetud* (Riudellots de la Selva), de Joaquim M. Puigvert (XI Premi Carreras Candi, de la Fundació Vives Casajuana, 1985; publicat per la

mateixa institució l'any següent); *La revolta dels Joseps. Un conflicte de pescadors del segle XVIII*, de Francesc Mas (Premi a Treballs de Recerca, del Consorci de la Costa Brava, 1987; editat el 1988 pel Club Marina-«Casinet», de Lloret); el mateix Consorci havia premiat ja el 1985 una «Aproximació a un estudi demogràfic de Blanes», de J. Pons i L.E. Casellas, que restà inèdit.

El revifament del Centre d'Estudis Selvatans l'any 1990 (existia d'ençà de la XXVIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos de Santa Coloma el 1983) produí, entre altres resultats, la convocatòria conjunta del Premi Josep Moragues de Recerca en humanitats i ciències socials per part del Centre i del Consell Comarcal de la Selva. Es tracta de la primera iniciativa en termes absoluts, val a dir-ho, d'àmbit veritablement comarcal (en el sentit històric ampli de la demarcació) que ha existit. És biennal i assegura, en l'any intermedi, la publicació del treball guardonat. La primera edició va ser obtinguda per Rosa Congost amb l'estudi publicat sota el títol de *Notes de societat (la Selva, 1768-1862)*, segon número de la col·lecció *Estudis i Textos del Centre d'Estudis Selvatans* (2). Igualment, cal fer constar entre les accions més recents, i no pas deslligada de l'activitat del Centre, la creació del Premi Sant Elm de Recerca sobre el comerç marítim, instituït el 1991 per la Confraria de Sant Elm de Lloret de Mar amb l'objectiu d'estimular els estudis sobre aquesta parcel·la concreta de la vida socio-econòmica de la comarca al llarg de la història (3).

De fora de la comarca estant, els Premis Bayona, de les Planes d'Hostoles, atorguen també la Beca d'Investigació Esteve Pruença (des del 1990) per a projectes relacionats amb el poble selvatà d'Amer i per als garrotxins que són objecte global de la convocatòria. Amb

un peu a dins i un a fora, l'indret peculiar i emblemàtic del Montseny ha generat i genera encara actuacions múltiples. D'una banda, des del 1984 l'Associació Amics del Montseny, de Viladrau, convoca cada any el Premi Montseny, de temàtica literària (i fotogràfica), que de vegades premia breus articles que freguen aspectes no tant de creació sinó més aviat d'exegesi literària. D'altra banda, divulgació i estudi del medi natural del Montseny, que premia tant trajectòries personals exemplars com estudis científics o divulgatius; és promogut pel popular Santi Santamaria, propietari del Restaurant El Racó de Can Fabes, de Sant Celoni.

Si hom considera, doncs, aquests espais fronterers cal deixar constància, bé que no s'hagi produït encara, del fet que un treball sobre els pobles selvatans de les Guàrdies podria tenir cabuda al Premi Plana de Vic que convoca el Patronat d'Estudis Osonencs. Igualment els Premis Iluro, de Mataró, instituïts per la Caixa Laietana, cobreixen el territori de l'anomenada

Marina de la Selva o Alt Maresme, en què pot incloure's la façana costanera de la Selva estricta de l'actualitat (Tossa, Lloret i Blanes); així ha estat en el treball de Joan Carles Gelabertó, *Revolució liberal i guerra civil a la Marina de la Selva* (Mataró, 1991) (4).

Finalment, cal advertir que no solament els premis, tot i ser importants, han estimulat i estimulen encara la recerca a la Selva. Com en altres indrets de la nostra geografia, l'activitat sostinguda i eficaç de diverses institucions científiques i culturals (centres d'estudis, museus, arxius, associacions...) ha estat el motor de treballs de recerca, protecció, etc. No és menyspreable, al contrari, en aquest context la tasca editora de les corporacions municipals, cosa que significa també un estímul.

Així doncs, la trajectòria que es dibuixa en fer una ullada enrera i la perspectiva que s'albira si mirem endavant són totes dues prou riques i encoratjadores, i permeten de matisar, si més no, la visió hipercrítica a què ens referíem inicialment.

NOTES

- (1) Es tracta de premis d'assaig d'àmbit general, no pas comarcal, de temàtica variable i dirigits anualment; en comptades ocasions han recaigut en investigadors de la comarca. Vegeu Jaume Reixach, *25 anys de Premis Recull*, Recull (Barcelona, 1989).
- (2) Vegeu N. Figueras, «El Premi Josep Moragues, una eina», *Revista de Girona* 148 (set.-oct. 1991), p. 20-21.
- (3) També a Lloret de Mar, des del 1988, l'Associació Popular Amics de la Cultura (APAC) convoca el Concurs «Lloret, el meu poble», que premia també treballs locals (bàsicament escolars, però amb un apartat per a majors de 19 anys) d'història, economia, cultura, paisatge..., que després són publicats.
- (4) L'ajuntament de Malgrat de Mar convoca també la Beca d'Investigació «Vila de Malgrat» per a treballs sobre la realitat històrica i actual del poble.